

Hardware: digitale apparatuur om mee te schrijven

Op welke computer ga je je boek schrijven: op de ooit zo hippe Mac of op de goedkopere Windows-computer? Wat heb je allemaal nodig aan rand-apparatuur en andere digitale blingbling? Hoe onderhoud je je pc zo goed mogelijk? En wat doe je als je systeem er ineens mee ophoudt?

1.1

Waarop te letten bij de aankoop van een computer

Vroeger moest je een wekenlange studie van computerfolders maken, een snuggere verkoper op zijn blauwe ogen geloven of een slim nichtje inhuren. Tegenwoordig is het eenvoudiger omdat computers steeds minder van elkaar verschillen en grotendeels dezelfde functies bieden – zeker voor schrijvers. De belangrijkste overweging tegenwoordig is waar je je het meest bij thuis voelt: bij Apple of bij Windows (zie p. 23 e.v.), bij een bureaucomputer of een laptop, bij een muis of een trackpad?

Voor tekstverwerking heb je niet de allersnelste computer nodig. Laat je dus geen super-de-luxe computer aansmeren alleen omdat de verkoper, je collega of je neef op een verjaardagspartijtje beweert dat je toch echt het nieuwste van het nieuwste nodig hebt. Alleen als je veel aan beeldbewerking doet, foto's en video's wilt kunnen aanpassen, architectonische tekeningen maakt of als je een specifiek programma zoals spraakherkenning wilt gebruiken, moet je oppassen of de computer die je wilt aanschaffen wel snel en krachtig genoeg is (zie paragraaf 1.2 en 2.4). Voor de rest volstaat een doorsnee pc of Mac.

Bij de aanschaf van een computer kun je het best volgens een stappenplan werken. De eerste stap is te bedenken wat je precies

met je computer wilt doen. Schrijven natuurlijk, maar waarschijnlijk ook mailen, surfen, muziek afspelen, misschien wel YouTube filmpjes bekijken (research!). Maak een lijstje van de dingen die je met je computer zou willen doen en geef aan welke items het meest en het minst belangrijk zijn.

De tweede stap is bepalen welke software hierbij hoort. Met welke tekstverwerker en browser, met welk mail- en media-afspeelprogramma ben je gewend te werken of zou je het liefst willen werken? Geef ook hierbij aan wat het belangrijkste voor je is. (Als je het helemaal goed wilt doen, zet je je voorkeuren uit stap 1 en de programma's uit stap 2 op een schaal van 1 tot 5, van heel belangrijk tot minst belangrijk.)

Stap 3 is de beste hardware voor deze software te kiezen (daar komen we straks nog op). En stap 4 is het beste verkooppunt uitzoeken: wil je een winkel in de buurt waar je nog eens langs kunt gaan voor vragen of vind je een prijsvechtende internetshop voldoende? Vergeet niet te vragen hoe de garantie is geregeld, waar je terecht kunt met vragen en wat er gebeurt als je problemen ondervindt. Hoe lang duren reparaties? Is er een mogelijkheid om je systeem thuis te laten repareren of op te halen? Vraag naar alles, informeer je goed. Stap 5, ten slotte, is de eenvoudigste van de vijf: afrekenen en naar huis fietsen.

Tal van overwegingen spelen een rol bij de aanschaf van je nieuwe systeem. Ben je veel en lang onderweg of hou je ervan in cafés of bibliotheken of op andere openbare plekken te schrijven, let dan vooral op de capaciteit van je accu: hoeveel uur kan deze computer zonder stroom? Is de processor van je computer van het energiezuinige soort? En: hoe snel moet je accu vervangen worden? De ene accu is immers de andere niet en sommige moet je al na een of twee jaar extensief gebruik vervangen. Op de sites van de Consumentenbond (consumentenbond.nl), tijdschriften als *Computer Totaal* (computertotaal.nl) en *Personal Computer Magazine* (pcmweb.nl) en websites als Tweakersnet (tweakers.net) kun je meer vinden over de accucapaciteit van diverse notebooks.

Overigens wordt de accucapaciteit steeds minder belangrijk voor onderweg-schrijvers omdat in bibliotheken, cafés en restaurants steeds vaker vrij toegankelijke stekkerdozen te vinden zijn. Een bibliotheek als de OBA in Amsterdam heeft bijvoorbeeld vanwege de grote hoeveelheid laptopgebruikers vlak na haar opening een enorme hoeveelheid nieuwe stekkerdozen laten aanbrengen in de werkgedeelten van het gebouw. Alleen voor heel lange trein- en vliegreizen en tripjes in de wildernis is daarom een accu met grote capaciteit (meer dan zeven uur) van belang. Meestal volstaat de gemiddelde capaciteit van een uur of vijf – dan ben je in Nederland van Roodeschool naar Vlissingen gereisd. Bij sommige systemen kun je zelfs overwegen om een tweede accu aan te schaffen, al zal je die in vliegtuigen nooit in je handbagage mogen meenemen.

Het interne geheugen (werkgeheugen) is ook niet erg van belang als je alleen teksten verwerkt, mailt en op internet zoekt. Vier gigabyte werkgeheugen is tegenwoordig standaard en dat is genoeg voor je tekstverwerker, je browser en je mailprogramma. Nogmaals: je hebt als schrijver meestal genoeg aan een doorsneecomputer, behalve als je veel met beeld en video werkt en als je speciale programma's nodig hebt, zoals spraaksoftware (zie paragraaf 2.4).

De opslagcapaciteit van de harde schijf doet er voor schrijvers evenmin veel toe: tekst is het meest zuinige van alle bestandssoorten. Zelfs op een schijf met 500 gigabyte (en dat is standaard tegenwoordig) kun je een half miljoen boeken in tekstformaat kwijt. Maak je gebruik van archiefmateriaal met digitale afbeeldingen, scans, video's en geluidsopnames, dan heb je wel een flinke hard-disk nodig, en zelfs dan is de huidige capaciteit van de moderne laptops vrijwel altijd ruim voldoende. Bovendien kun je bij grote beeld- en geluidarchieven ook overwegen om een losse harde schijf aan te schaffen of te werken met online opslagsystemen zoals Dropbox, Google Drive, Microsoft OneDrive, Box of andere 'cloud-systemen' (zie paragraaf 2.1).

Windows, Mac of toch iets anders?

Twintig jaar geleden was er in feite maar één soort computer op de markt en dat was de Windows-pc. Apple Macintoshes waren er wel, maar deze computers waren zo duur en schaars dat ze alleen door grafici, vormgevers, videokunstenaars en liefhebbers werden gebruikt. Tegenwoordig is dat anders. Wie in een treincoupé, een school of een bibliotheek de computers bekijkt, ziet bijna evenveel MacBooks en iMacs als Windows-pc's.

Mac of Windows? Stel de vraag in het café, op een verjaardag of op een online forum en de oververhitte debatten barsten los. Bekijken we de kwestie nuchterder dan zien we dat de verschillen in de loop van de jaren steeds kleiner zijn geworden. Ja, de gemiddelde Mac is nog altijd een flink stuk duurder dan een Windows-pc, maar de levensduur is vaak groter en de kans op virussen kleiner. Bovendien vergoedt de gratis bijgeleverde software veel. Aan de andere kant is het Windows-systeem – uitgezonderd een paar vreemde tussenversies – een behoorlijke concurrent van Apples OS X geworden. Niet langer is het een kopie met een wankel basis, maar een volwaardig systeem met een enorme hoeveelheid programma's, apps en onderdelen.

Voor schrijvers speelde voorheen bestandsformaat een belangrijke rol: programma's voor de Mac konden vaak de Windows-bestanden niet inlezen (en andersom). Tegenwoordig maakt het allemaal veel minder uit doordat de software slimmer is geworden (Word voor Mac werkt moeiteloos met bestanden van Windows Word) en er standaardformaten zijn gekomen, zoals XML (voor vrijwel alle toepassingen) en RTF (Rich Text Format, voor tekstverwerking).

De verschillen zijn kleiner geworden, maar nog steeds belangrijk genoeg om een aantal zaken in overweging te nemen. Windows is en blijft een opener systeem, waardoor je dus veel meer keuze hebt in hard- en software dan bij de Mac. En dankzij de concurrentie zijn Windows-computers vaak goedkoper dan Macs. Aan de andere kant is de Mac vaak weer van een betere kwaliteit – zowel de soft- als de hardware. Bedenk verder dat van de meest gebruikte tekstverwer-

ker, MS-Word, steeds nieuwe versies verschijnen voor Windows, en veel minder voor de Mac. Word 2013 ging aan Apples OS X voorbij; de laatste versie voor de Mac is op dit moment Word 2011 (die zit ook in het Office 365-pakket).

Het zijn dus de toepassingen, de programma's, die grotendeels je keuze bepalen tussen Windows en Mac. Zet daarom voor aanschaf altijd op een rij welke programma's je zeker wilt gebruiken. Noteer wat je hard nodig hebt en wat je minder nodig hebt, en ga pas als je dit lijstje hebt uitgewerkt op computerjacht: kun je met jouw wensen beter bij de Mac terecht of bij Windows? Wil je bijvoorbeeld met spraakinvoer (zie paragraaf 2.4) werken, dan is Windows zelfs de enige keuze, want Dragon Naturally Speaking – het enige werkzame spraakinvoerprogramma op de markt – is wel voor Mac beschikbaar, maar niet in het Nederlands.

De Mac, aan de andere kant, heeft minder last van virussen en andere malware en heeft een heel goed, gratis en makkelijk te gebruiken back-upstelsel: Time Machine. Koppel een externe harde schijf aan je Mac, geef het commando 'Maak nu een reservekopie' en hij doet het. Elke dag, elke week, wanneer je maar wilt. Windows kent pas sinds de laatste versie, Windows 8, een vergelijkbaar back-upstelsel, dat bovendien nog steeds niet zo gebruiksvriendelijk is als Time Machine.

Ook uitwisseling en synchronisatie spelen een belangrijke rol: gebruik je een iPhone of een iPad, dan kun je op alle mogelijke manieren je gegevens (mail, agenda, foto's, notities, teksten) synchroniseren en oversturen naar en van een MacBook of iBook. Gebruik je een Windows-notebook, dan biedt een smartphone met Windows-software allerlei integratievoordelen. Kies dus nooit alleen maar op basis van je eigen behoeften, maar kijk ook naar de andere computersystemen in je omgeving.

Het zijn dit soort overwegingen die een rol kunnen spelen bij de keuze tussen Windows en Mac. Veel heeft te maken met wat je gewend bent: wie tientallen jaren met Windows heeft gewerkt, zal het misschien lastig vinden om over te stappen op OS X – en omgekeerd. Toch zijn er overstappers genoeg die later verkondi-

gen dat het maar al te eenvoudig was. ‘Binnen een week wist ik niet beter.’ En bovendien: veel gebeurt tegenwoordig in de cloud, zoals dat heet, op internet: synchroniseren, bestanden uitwisselen, back-uppen, steeds meer vindt niet meer plaats op de computer zelf, maar op het net. De computer zelf wordt steeds minder belangrijk. Schaf dus vooral aan wat je schrijfwerk beter zal doen maken – op wat voor manier ook.

Laptop of bureaucomputer?

Heb je een vaste plek voor je computer (schrijfkamer, kantoor) en hoef je hem bijna niet te verplaatsen, dan kun je een bureaucomputer – ook wel desktop pc genaamd – overwegen, hoewel dit soort systemen steeds minder wordt aangeboden, simpelweg omdat laptops en zelfs tablets bijna evenveel kunnen als een bureaucomputer. Wil je je computer makkelijk kunnen verplaatsen – en niet alleen buitenshuis –, dan is een laptop veel handiger. Vergeet daarbij niet dat een laptop vele malen sterker en robuuster is dan een decennium geleden. Ook andere problemen – kleiner scherm, beperkte harde schijf, geringe accuduur – zijn inmiddels grotendeels verholpen: veel laptops kunnen de concurrentie met hun bureaubroers makkelijk aan.

Belangrijker dan de keuze tussen bureaucomputer of laptop is de keuze voor het scherm en het toetsenbord. Sommige schrijvers willen een ruim scherm waarop ze niet alleen hun tekstverwerker kunnen plaatsen, maar ook andere digitale hulpmiddelen, zoals een woordenboek, een foto of tekening van verhaallocaties (Google Maps), of een online archief. Anderen willen juist een zo leeg mogelijk scherm met alleen de blanco pagina van de tekstverwerker in beeld. Is dat laatste het geval, dan heb je aan een vrij klein scherm voldoende (13 inch). Ga je voor ultralicht, dan kun je een zogenoemd netbook of ultrabook aanschaffen: een uiterst lichte, minimale laptop zonder dvd en schijfleenheid, zoals de Acer Aspire of de Asus Eee PC. Nadelen zijn het zeer kleine scherm (7-10 inch) en de minimale toetsjes.

Wil je een groter scherm, dan heb je drie mogelijkheden: een bureau-PC met een flink scherm aanschaffen van minimaal 20 inch (nadeel: het systeem is moeilijk verplaatsbaar), een laptop met een redelijk scherm van minimaal 15 inch (nadeel: niet goedkoop), en een laptop met een eenvoudig scherm (11 of 13 inch), waar je een los scherm bij koopt (minimaal 20 inch), dat je op je werkplek zet. Het nadeel van dit laatste is dat de kosten hoger zijn omdat je een dubbel scherm hebt, maar het voordeel is dat je flexibeler bent dan met een bureau-pc.

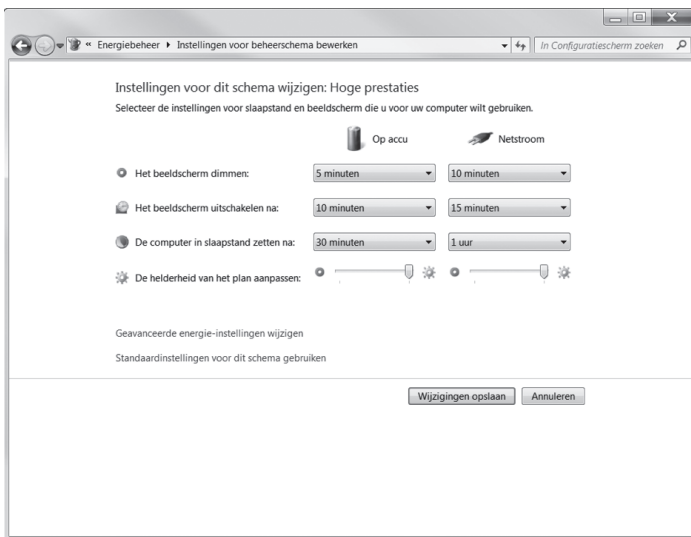
Invoer: toetsenbord, muis, trackpad

Net als het scherm is het toetsenbord een belangrijke overweging bij de aanschaf van een computersysteem. Kunnen je vingers overweg met de kunststof toetsjes van het klavier? Moet je niet te veel duwen, of registreren de knoppen juist de minste of geringste aanraking? Belangrijkste is dat tekst invoeren prettig moet voelen. Krijg je geen last van je handen als je uren met dit toetsenbord moet werken? Probeer toetsenborden daarom altijd zelf uit. Uiteraard kun je rondvragen bij bevriende schrijvers, maar elk paar handen stelt andere eisen. Beter is het om de nieuwe computer op zicht te nemen of een tijdje in de winkel of showroom rond te hangen en een flink stuk op het toetsenbord te tikken voordat je tot aanschaf overgaat. Aarzel niet om problemen aan te kaarten bij het verkoop-personeel: misschien zijn er andere oplossingen (een ander toetsenbord, een los keyboard) mogelijk?

De keuze voor de muis en de trackpad houdt hiermee nauw verband. Zijn deze instrumenten snel, functioneel en lief voor je handen en armen? Is het mogelijk je eigen favoriete muis of trackpad aan te sluiten? Sommige schrijvers zijn verknocht aan hun oude vertrouwde trackpad, hun drieknoppen infrarode muis of hun elektronische pennetje (stylus). Vraag altijd voordat je een computer aanschaf of je je oude invoergereedschap kunt gebruiken of dat er moderne alternatieven voor zijn.

TIPS VOOR LANGER ACCUGEBRUIK

- Probeer te voorkomen dat je accu helemaal leeg raakt, want dat is vaak slecht voor de accu (en bovendien heb je kans dat je bestanden niet opgeslagen zijn). Zoek een stroombron voordat je accu helemaal leeg is. Overigens hebben veel laptops (zoals de Mac), ingebouwde waarschuwings- en beveiligingssystemen die de computer in de slaapstand zetten voordat je je bestanden verliest en je accu beschadigt.
- Hou je werkomgeving droog en koel. Accu's werken nu eenmaal slechter als ze heet zijn. Op warme dagen en in bedompte, slecht gekoelde ruimtes gaat je accu dan ook veel sneller leeg. Laat hem daarom niet in de auto liggen en (truc in warme landen): leg hem een kwartiertje in de koelkast. Pas wel op dat er geen vocht in komt: bescherm je systeem of je accu door hem in een gesloten plastic zak te leggen. Overigens is het een fabeltje dat je uitgeputte accu weer tot leven zou komen door hem een nachtje in de vriezer te laten liggen. Uitgeput is uitgeput – ook bij accu's.
- Dim je scherm zo veel mogelijk. De accu verliest vooral stroom doordat hij het beeldscherm moet blijven verlichten. Verwacht je langere tijd zonder stroomaansluiting te zitten, dim dan je scherm zover dat je je teksten nog kunt lezen. Zit je in een zonnige omgeving, zoek dan de schaduw op, ga onder een parasol zitten of zoek andere bescherming tegen de zon. Overigens kun je bij vrijwel alle laptops instellen wanneer de computer en het scherm in de sluimerstand moeten gaan, mochten ze niet gebruikt worden. Bij Windows: zoek naar Energiebeheer (via Configuratie) en vervolgens naar *Instellingen voor beheerschema bewerken*. Bij de Mac vind je dit alles bij Hardware—Energiestand.
- Zet de buitenwereld zo veel mogelijk stil. De accu verliest ook stroom door de verbinding met de buitenwereld: wifi en bluetooth, die voortdurend contact zoeken, zelfs al heb je geen

aansluiting. Heb je die niet nodig, zet ze dan uit. (Bij Windows: typ 'netwerk' in de zoekbalk, klik op Netwerkcentrum en vervolgens op *Geavanceerde instellingen voor delen wijzigen*. Zet deze uit als je lange tijd niet online kunt of wilt; bij de Mac zitten de iconen rechtsboven in je scherm, naast het icoontje voor de accu, waar vaak ook een percentage of tijdsduur staat aangegeven.)

- Vervang je accu op tijd. Nee, je accu heeft niet het eeuwige leven. Je merkt zelf wanneer hij aan vervanging toe is: de accu-tijden nemen af en je moet hem om de haverklap opladen. Bij Windows krijg je een melding als de capaciteit minder dan 40 procent is geworden. Bij de Mac vind je onder het accu-icoontje (rechtsboven op je scherm) informatie over onderhoud en vervanging. Ben je onzeker over je accucapaciteit? Bij computertaken hebben ze professionele software om de restcapaciteit van je accu te meten.

Zijn tablets en smartphones geschikt om mee te schrijven?

Sinds de Apple iPad in januari 2010 uitkwam heeft de wereld er een nieuwe categorie computers bij gekregen. Ook al waren er voorgangers en wegbereiders, de iPad wist zoveel stof te doen opwaaien en zoveel kopers naar zich toe te trekken dat de taal er een nieuw-oud woord bij kreeg: tablet.

De tablet, tabletcomputer of tablet-pc is een computer-uit-één-stuk zonder toetsenbord die zich laat bedienen met vingers of met een speciale schrijfstift, de zogenoemde stylus. Voor de rest onderscheidt een Apple iPad, een Samsung Galaxy of een Acer Aspire zich weinig van een laptop, behalve dat ze een stuk dunner en lichter zijn en geen harde schijf bevatten omdat ze hun gegevens opslaan op speciale geheugenchips die *flash memory* worden genoemd. De meeste programma's zijn voor alle tablets beschikbaar, inclusief tekstverwerkers als Microsoft Word (alleen op Windows-tablets), SmartOffice, Office Suite Professional (alleen Android), Apple Pages (alleen iPad) en iA Writer (zie kader p. 27–28).

Is een tablet geschikt om te schrijven? Tablets zijn weliswaar licht en compact, starten snel op, hebben een goed scherm en laten zich makkelijk bedienen, maar er zijn drie grote problemen voor schrijvers. Het eerste is het virtuele toetsenbord dat op het scherm verschijnt als je een tekst wilt schrijven. Tikken op een scherm is weliswaar te leren, maar blijft voor veel mensen een onwennig foutenfestival. Het is daarom beter om een los bluetooth-toetsenbord aan te schaffen of een tabletcover met ingebouwd toetsenbord. Hierdoor kun je makkelijker tikken, krijg je het echte toetsenbordgevoel terug en maak je minder fouten.

Het tweede probleem is opslag en transport: tablets hebben geen harde schijf maar flashgeheugen en daardoor minder opslagruimte. Ze zijn daardoor sneller vol en – belangrijker nog – je kunt de gegevens niet gemakkelijk kopiëren met een geheugenstick of via een kabeltje naar je PC.

Het derde en hardnekkigste probleem is dat je op een tablet maar in één programma tegelijkertijd kunt werken. Als je even naar een website wilt om iets op te zoeken of je wilt een online woorden-

TABLETS: IPAD, ANDROID, WINDOWS

Grofweg zijn er drie soorten tablets op de markt: de iPad, Android- of Windows-tablets. Oftewel: Apple, Google en Microsoft. De systemen verschillen niet veel meer qua prijs, prestatie en toepassingen, en zoals journalist en veelgebruiker James Kendrick van ZDNet opmerkte zijn ze voor het dagelijks gebruik nauwelijks te onderscheiden. ‘De vele uren die ik met dit soort tabletten heb doorgebracht bewijzen iets wat sommigen misschien moeilijk te geloven vinden: ik vind de drie platforms namelijk gelijkwaardig wat hun bruikbaarheid betreft. Ze hebben allemaal hun eigen sterktes en zwaktes, zijn allemaal nuttig en zijn gewoon goed. Windows 8, Android en de iPad doen in wezen dezelfde dingen en dat doen ze vrijwel op dezelfde manier. De gebruikers van deze apparaten zijn allemaal verschillend en ieder zal zijn of haar favoriete platform hebben, maar ik ben ervan overtuigd dat velen verbaasd zouden staan als ze een tijdje met de andere systemen zouden werken.’

Zijn er dan echt geen verschillen? Die zijn er wel, maar die zijn minimaal, zegt Kendrick. Het belangrijkste is de beschikbaarheid van apps (programmaatjes) en die worden voor het Windows 8-platform minder gemaakt en aangeboden dan voor iPad en Android. Windows 8 heeft op dit moment bijvoorbeeld nog geen goede Twitter-app, maar is daarentegen wel weer zeer flexibel. Je kunt een Windows 8-tablet met meer mensen gebruiken (met verschillende wachtwoorden beschermd) en kunt er verschillende monitoren en andere randapparatuur op aansluiten – iets wat bij iPad en Android lastiger is. Bovendien kun je diverse browsers op Windows 8-tablets gebruiken.

De verschillen zijn, kortom, niet heel erg groot, maar veel hangt af van het soort gebruik dat je van je tablet maakt. Android heeft bijvoorbeeld veel meer en betere toetsenborden dan de andere platforms waardoor dit systeem beter geschikt is voor schrijvers.

Een grote rol speelt verder de beschikbare software. Microsoft Word is alleen beschikbaar voor Windows-tablets, terwijl Apple Pages, WriterPro en iAWriter er alleen voor iPads zijn. Voor Android zijn er onder andere Polaris Office (alleen voor Samsung Galaxy), Office Suite Professional en Documents To Go (een tekstverwerker en notitieboekje ineen). Google Drive, QuickOffice, KingSoft Office en SmartOffice zijn zowel voor iPad en Android beschikbaar. Office Mobile – waarvoor je een Microsoft Office 365-abonnement nodig hebt – is beschikbaar voor alle drie de tabletplatforms.

boek raadplegen dan zul je je tekstverwerker moeten verlaten. Dat opstarten gebeurt weliswaar razendsnel omdat alles met flashgeheugen gaat (en niet van harde schijf opgestart hoeft te worden), maar het snel heen en weer schieten tussen programma's, zoals je dat gewend bent op bureaucomputers en laptops (via alt+tab), zul je met de huidige tablets niet kunnen. (De enige uitzondering tot nu toe zijn muziekafspeelprogramma's die wél blijven werken terwijl je aan het schrijven bent.)

Ja, je kunt dus schrijven op een tablet, en sommige schrijvers zweren er inmiddels bij, maar voor de doorsneeschrijver zijn er nog steeds te veel bezwaren. Veel hangt af van de technologische ontwikkeling van tablets: hoe goed (en goedkoop) zijn de bluetooth-toetsenborden en andere randapparatuur, hoe snel wordt echte multitasking mogelijk en hoe goed zijn de tekstverwerkers voor dit soort apparatuur? De toekomst zal het ons leren.

1.2

Randapparatuur: van printers tot steminvoer

Computers zijn de laatste jaren steeds completer geworden. Nog geen twintig jaar geleden kocht je vaak een computersysteem waar je vervolgens een scherm, een printer en speakers bij moest kopen.